

Onderwerp Informatienota Voortgang Duurzaamheidsprogramma (1 ^e helft 2020)	
Nummer	2020/945702
Portefeuillehouder	Berkhout, R.A.H.
Programma/beleidsveld	4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling
Afdeling	ECDW
Auteur	C. Lemckert
Telefoonnummer	023-5113396
Email	clmckert@haarlem.nl
Kernboodschap	<p>Haarlem werkt aan een toekomstbestendige stad. Onze stad is voor iedereen die wil werken, leven en wonen in een duurzame, groene en schone omgeving. Iedereen moet zijn steentje bijdragen en niemand valt buiten de boot, want alle Haarlemmers zijn nodig om ervoor te zorgen dat Haarlem klaar is voor de toekomst. In 2017 koos de gemeenteraad unaniem voor het versneld uitvoeren van het Duurzaamheidsprogramma (2017/93567). Het doel is om in 2040 aardgasvrij en circulair te zijn en in 2050 klimaatbestendig. Om de inspanningen extra kracht bij te zetten, heeft de raad in 2019 de klimaatcrisis uitgeroepen.</p> <p>Ieder half jaar wordt de raad met de informatienota 'Voortgang Duurzaamheidsprogramma' geïnformeerd over de stand van zaken. In het voorjaar van 2020 werd Nederland getroffen door het coronavirus met enorme gevolgen voor de samenleving. Dit werkt door op de voortgang van het Duurzaamheidsprogramma. Met name op de activiteiten en projecten die samen met bewoners, instellingen en ondernemers waren gepland. In deze nota worden enkele projecten uitgelicht die, soms op een aangepaste manier, onverminderd zijn doorgegaan.</p>
Behandelaar voor commissie	De informatienota wordt ter kennisname naar de commissie Beheer gestuurd (BAZ 2020/0189822)
Relevante eerdere besluiten	Informatienota duurzaamheidsmonitor (2020/62673) besproken in de commissie van 14 mei 2020
Besluit College d.d. 27 oktober 2020	1. Het college stelt de informatienota aan de commissie vast. de secretaris, de burgemeester,

1. Inleiding

Haarlem werkt aan een toekomstbestendige stad. Onze stad is voor iedereen die wil werken, leven en wonen in een duurzame, groene en schone omgeving. Iedereen moet zijn steentje bijdragen en niemand valt buiten de boot, want alle Haarlemmers zijn nodig om ervoor te zorgen dat Haarlem klaar is voor de toekomst. In 2017 koos de gemeenteraad unaniem voor het versneld uitvoeren van het Duurzaamheidsprogramma ([2017/93567](#)) dat uitvoering geeft aan het coalitieakkoord Duurzaam Doen. Het doel is om in 2040 aardgasvrij en circulair te zijn en in 2050 klimaatbestendig. Om de inspanningen extra kracht bij te zetten, heeft de raad in 2019 de klimaatcrisis uitgeroepen.

2. Kernboodschap

Ieder half jaar wordt de raad met de informatienota 'Voortgang Duurzaamheidsprogramma' geïnformeerd over de stand van zaken. In het voorjaar van 2020 werd Nederland getroffen door het coronavirus met enorme gevolgen voor de samenleving. Dit werkt door op de voortgang van het Duurzaamheidsprogramma. Met name op de activiteiten en projecten die samen met bewoners, instellingen en ondernemers waren gepland. In deze nota worden enkele projecten uitgelicht die, soms op een aangepaste manier, onverminderd zijn doorgegaan.

a. Ontwikkelingen Haarlem doet duurzaam

De EU subsidie CITIES2030 is toegekend aan Haarlem

Haarlem neemt deel aan een consortium CITIES2030 dat een succesvolle aanvraag heeft ingediend voor een Horizon2020 call met als thema *Food and natural resources*. Het Europese Horizon2020 programma subsidieert onderzoeks- en innovatieprojecten. Het ingediende voorstel *FOOD 2030 - Empowering cities as agents of food system transformation* heeft als doel om steden en regio's te helpen bij het implementeren van duurzame voedselsystemen. Met deze subsidie versterkt Haarlem de komende jaren de inzet op de waardeketen voedsel.

Koplopergroep Circulaire Restaurants en Spaarnelanden starten met Schillenfiets

De coronacrisis heeft ook op de Haarlemse horeca grote impact. Ondernemers staan in de overlevingsstand. Bezoekersaantallen en inkomsten lopen terug. De verduurzaming van de onderneming staat nu niet bovenaan de lijst. Toch hebben de 25 deelnemers aan de Koplopergroep Circulaire Restaurants de handen ineengeslagen. Op 15 september is in samenwerking met Spaarnelanden de eerste pilot gestart om groen keukenafval te scheiden en op te halen met de Schillenfiets. Het doel is: minder voedselverspilling, meer gescheiden afval, een gezamenlijk inzet voor minder verpakkingsmateriaal en lokale inkoop. Na berichtgeving over de Schillenfiets melden zich ook ondernemers die niet aangesloten zijn bij de Koplopergroep om hun groene keukenafval op te laten halen.

De Gered Voedselschakelaar redt 2.300 kilo voedsel

De Gered Voedselschakelaar is een van de projecten van Haarlem Food Future waaraan de gemeente bijdraagt. Door de coronacrisis moest Haarlem Food Future van koers wijzigen. Voor de crisis werden er 150 maaltijden per dag gered. Alle goedlopende projecten vielen stil toen sociale initiatieven sloten en niet meer met het voedsel konden koken. Daarom moest een nieuwe bestemming voor het voedsel worden gevonden. Dat werd bijvoorbeeld de Beijneshal, de tijdelijke opvang voor dak- en thuislozen. Het verloop van dit project is afhankelijk van de ontwikkeling van de coronamaatregelen.

Deelname aan de Dutch Sustainable Fashion Week

Van 24 tot en met 30 september deed Haarlem mee met de Dutch Sustainable Fashion Week. Dit landelijke evenement wil mensen op een positieve manier bewust maken dat de kledingindustrie vervuילend is. In Haarlem vonden verschillende activiteiten plaats, zowel online als in de stad, zoals workshops, een stylingssessie en de Groene Textielroute. Deze route liep langs winkels die duurzame kleding verkopen. De geplande kledingruil tijdens de Haarlem Shopping Night & Weekend ging niet door, net als een modeshow met duurzame kleding. In plaats daarvan werden modebeelden tentoongesteld in de etalages van de meest duurzame koplopers met hun eigen dameskleding.

Kwartiermaker voor het C-District op stoom en start Bouwlab Waarderpolder

De kwartiermaker C-District is samen met partijen in de Waarderpolder de samenwerking en doorontwikkeling van het C-District in de Waarderpolder aan het onderzoeken.

Via een provinciale en Europese/EFRO subsidie is het Bouwlab gestart om voor de bouwsector innovaties en digitale oplossingen te realiseren. Dit om tot een meer duurzame manier van bouwen te komen. Daarmee heeft Haarlem een uniek samenwerkingsverband binnen de gemeentegrenzen dat een belangrijke pijler is voor de doorontwikkeling van het C-district.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Met een rijkssubsidie heeft Haarlem een advies gekregen over de circulaire en fair inkoop van ICT-apparatuur (desktop en mobiele apparaten). Door de corona-omstandigheden is deze aanbesteding uitgesteld maar in oktober weer opgestart. Bij de samenstelling van het advies is gebruikt gemaakt van markconsultaties, waardoor bewustwording onder marktpartijen is ontstaan. Op dit moment wordt gewerkt aan de nulmeting Circulair Inkopen, wat inzicht gaat geven in de kansen op het gebied van circulair inkopen in de komende jaren. Deze nulmeting volgt uit de afspraken die in de Roadmap Circulair Inkopen van de MRA staan.

Winnaar Procura+ Award 2020

Met de aanbesteding voor grond, weg en waterbouw heeft de gemeente Haarlem de prestigieuze Procura+ Award 2020 gewonnen. De Procura+ Awards worden uitgereikt aan de meest innovatieve en duurzame aanbestedingen in Europa. De gemeente Haarlem werd uit vele inzendingen gekozen tot winnaar in de categorie 'Aanbestedingsinitiatief van het jaar'. In de aanbesteding voor grond, weg en waterbouw – de samenwerkingsovereenkomst projectmanagement en Ingenieursdiensten en Raamovereenkomst Groot Onderhoud – is marktpartijen gevraagd om samen tot duurzame, innovatieve en sociale oplossingen te komen.

Woningcorporaties delen kennis over circulair bouwen en slopen

Er zijn in de jaarafspraken met woningcorporaties vier thema's opgenomen: circulaire nieuwbouw, circulaire renovatie, groene gevel (geveltuin) en energieleverende gevel. Er is afgesproken dat in 2020 pilots worden benoemd om kennis over te delen met de andere woningcorporaties in Haarlem en de gemeente. In de 1e helft van 2020 zijn twee pilotprojecten aangewezen: het renovatieproject Bavodorp van Ymere en het sloop-/nieuwbouwproject Waddenstraat van Pré Wonen. Naar een pilotproject met het thema groene gevel en energieleverende gevel wordt nog gezocht.

In Bavodorp worden woningen zo circulair mogelijk gerenoveerd. Ook worden er klimaatadaptieve en natuur-inclusieve maatregelen genomen. Provincie Noord-Holland gebruikt het project als input voor het handboek Circulaire Renovatie en het is door Platform 31 geselecteerd als voorbeeldproject. Binnen het project Waddenstraat gaat zoveel mogelijk circulair worden gesloopt, hiervoor is een bedrijf ingeschakeld dat alle grondstoffen in kaart brengt en dit aanbiedt op een marktplaats voor bouwmaterialen en grondstoffen. Wanneer mogelijk blijkt dat de nieuwbouw in dit project zo circulair mogelijk wordt uitgevoerd dan zal dit ook een pilot worden waarover kennis wordt gedeeld.

Werken aan een klimaatbestendige stad

Met verschillende projecten zet Haarlem in op de bewustwording om de stad voor te bereiden op de extremere weersomstandigheden: hevige piekbuien, langdurige perioden van droogte en de warme zomers van de afgelopen drie jaar.

- Door de invloed van corona zijn veel geplande acties in de stad niet doorgedaan of hebben vertraging opgelopen. Vergroeningsacties zijn aangepast aan de coronamaatregelen en het Groen-in-de-stad spreekuur is digitaal verder gegaan. In deze vorm zijn er meer dan 100 vragen van particuliere tuineigenaren beantwoord en de projectgroep van Steenbreek023 heeft in het voorjaar vier initiatieven van bewoners ondersteund, bijvoorbeeld in de Spoorzone-Zuidwest. Dit najaar vinden er, als de ontwikkelingen rond het virus het toelaten, meer acties plaats. Bijvoorbeeld tegelinzamelingsacties op de Herfstmarkt in de Haarlemmer Kweektuin en in de Indische buurt.
- Sinds het najaar loopt door het centrum van Haarlem een klimaatroute langs groene plekken. Samen met een jonge Haarlemse schrijver is een audiotour gemaakt die bewoners op eigen gelegenheid kunnen volgen. Naast informatie over deze groene historische plekken krijgen luisteraars tips over hoe zij zelf kunnen bijdragen aan een klimaatbestendig Haarlem.
- Aan het einde van de zomer zijn twee bushokjes aan de Gedempte Oude Gracht bedekt met een groen dak met sedum.

Duurzaamheidseducatie past zich aan de omstandigheden aan

Jonge Haarlemmers krijgen les over waarom Nederland zich richt op de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Leerlingen op de basisschool de Werkschuit kregen les over de thema's afval, circulair en duurzame kleding; op de Mariaschool en de Dumontschool werden energielessen gegeven. Het Kennemer Lyceum heeft aan projecten gewerkt over duurzame kleding en circulaire economie en het Rudolf Steiner College organiseerde een duurzaamheidsweek. In maart is er bij InHolland nog een gastles over duurzaamheid gegeven aan Pabo-studenten. Het afgelopen half jaar is ook gebruikt om nieuwe (online) lessen en leerlijnen over klimaat, circulaire economie en duurzaam voedsel te ontwikkelen.

Bewustwording onder Haarlemmers blijft van belang

We vragen veel van onze inwoners en ondernemers en moeten blijven uitleggen waarom en hoe we werken aan de toekomstbestendigheid van Haarlem. Huiseigenaren worden aangespoord om flink te investeren in het verduurzamen van de woning, om klimaatadaptieve maatregelen te nemen, maar ook om stappen te zetten richting een circulaire economie. Daarom is frequente en intensieve communicatie belangrijk. Dat gebeurt met de campagnes 'Haarlem wordt steeds gasvrijer' en 'Haarlem doet duurzaam.' De bewustwordingscampagne [Haarlem doet duurzaam](#) is een podium voor bedrijven, organisaties en initiatieven die bezig zijn met de verduurzaming van Haarlem. Op de

website staan verhalen van Haarlemmers die al aan de slag gingen. De campagne [Haarlem wordt steeds gasvrij](#) bereidt Haarlemmers voor op een gasvrij toekomst. Met storytelling bereiken we via de communicatiekanalen van de Groene Mug steeds meer Haarlemmers. Door aan te sluiten bij bestaande landelijke en Haarlemse evenementen en bijeenkomsten, zoals de Haarlem Shopping Night & Weekend, de Dutch Sustainable Fashion Week en de Duurzame Huizenroute, brengen we duurzaam doen dichtbij de Haarlemmers.

b. Ontwikkelingen binnen Haarlem Aardgasvrij

Correctie op duurzaamheidsmonitor 2019: CO2-uitstoot daalt

De duurzaamheidsmonitor 2019 geeft de CO2-uitstoot over de afgelopen jaren weer, gebaseerd op de meest recent beschikbare data uit de klimaatmonitor.nl. De commerciële dienstverlening liet over 2019 een onverklaarbare toename van CO2 zien, waardoor het totaal van CO2-uitstoot in Haarlem een stijging liet zien. Het CBS is op verzoek van de gemeente Haarlem en Rijkswaterstaat deze cijfers nagelopen. De data bleek onjuist en is gecorrigeerd van 626 naar 608 kiloton.

Informatieavonden Haarlem aardgasvrij

In de wijken Ramplaankwartier en Schoolnaer zijn informatieavonden gehouden over de aardgasvrije aanpak in Haarlem.

- Ramplaankwartier: het ZonnewarmteNet-concept, een lokaal, zeer lage-temperatuur warmtenet dat wordt gevoed door warmte van PVT-panelen (opwek van zowel warmte als elektriciteit) op individuele daken, in combinatie met seizoensopslag in de bodem (Warmte Koude Opslag; WKO), werd gepresenteerd door het buurtinitiatief Spaargas. Op de informatieavond waren circa 275 buurtbewoners aanwezig. De bewoners stemden ermee in om het aardgasvrije concept voor de buurt verder te ontwikkelen samen met gemeente Haarlem.
- Schoolnaer: de 120 woningen in de wijk, gebouwd in 2006, zijn voldoende geïsoleerd waardoor deze aardgasvrij gemaakt kunnen worden door de kook- en verwarmingsinstallatie te vervangen. Op de informatieavond waren circa 80 van de 120 woningeigenaren aanwezig. Vier bewoners hebben inmiddels opdracht gegeven hun woning voor het eind van het jaar aardgasvrij te maken.

Onderzoek naar warmtenet in Meerwijk

Het project warmtenet Meerwijk is aangekomen in de ontwerpfase. Om het warmtenet in de toekomst van warmte te voorzien is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Engie en EBN voor de onderzoeksfase van het geothermieproject, met als doel een geothermiebron te realiseren. Daarnaast is een intentieovereenkomst gesloten met datacenter CyrusOne en Polanenpark om de haalbaarheid van de levering van restwarmte van het datacenter aan onder andere het warmtenet Meerwijk te onderzoeken. In de Waarderpolder is een onderzoek gestart naar de haalbaarheid van een warmtenet en de bereidheid van de ondernemers om hierop aan te sluiten.

Regionaal Energiebesparingsprogramma

Vanuit het driejarig Regionaal Energiebesparingsprogramma (REP) krijgen woningeigenaren advies over energiebesparende maatregelen. Een aantal activiteiten, zoals bewonersbijeenkomsten, kon niet doorgaan vanwege de maatregelen omtrent Corona. De REP is daarom met een jaar verlengd tot en met 2022.

Regeling Reductie Energieverbruik

De gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort voeren gezamenlijk het project voor de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) uit. Hierin worden huiseigenaren gestimuleerd tot het nemen van kleine energiebesparende maatregelen in huis. In fase 1 van het project is de Bespaarbron gelanceerd. Hiermee kunnen inwoners energiebesparende producten ter waarde van € 50 kopen en een gratis advies op maat voor huiseigenaren ter waarde van € 75 gericht op energiebesparing van de woning. Inmiddels hebben inmiddels 4.600 van de beoogde 6.200 inwoners van deze gemeenten de Bespaarbron geactiveerd en hebben zij een bedrag van €145.000 besteed aan producten. In fase 2 worden wijkgericht energieadviezen aangeboden en worden inwoners tot buurtcoaches opgeleid. Het project RRE loopt voorspoedig op het gebied van de regionale samenwerking, budget en doelstellingen en loopt nog tot en met 31 maart 2021.

Regionaal Energiecoach Project

Eind 2019 is het energiecoachproject in Haarlem uitgebreid naar het Regionaal Energiecoach Project regio IJmond/Kennemerland en wordt mede mogelijk gemaakt door Provincie Noord-Holland die uit de RAP (Regionaal Actie Plan wonen) een bijdrage doet. Bewoners kunnen een energiecoach aanvragen, via stichting Woon, die hen helpt bij het verlagen van hun energierekening door het nemen van kleine maatregelen. Vanaf maart 2020 ligt dit project vanwege de coronacrisis zo goed als stil. Het is mogelijk om advies te krijgen via beeldbellen, echter zowel coaches als bewoners lopen daar nog niet warm voor. Een aantal coaches wil inmiddels wel weer huisbezoeken doen, maar er zijn nog niet veel bewoners die zich aanmelden.

Sociale energietransitie project 2020

Om in de sociale energietransitie kwetsbare doelgroepen beter te bereiken, zoals bewoners met een krappe beurs is een nieuw project gestart. Met bewoners en andere betrokkenen is contact gelegd. Pré Wonen, DOCK (sociale wijkteam), het sociaal domein en duurzaamheidscollega's uit de regio hebben in digitale werksessies meegedacht over de ontwikkeling van een nieuwe aanpak. Uit dit overleg ontstond het idee van een digitaal product dat helpt te besparen op de uitgaven door kleine energiebesparende maatregelen in huis uit te voeren. Het product zal worden aangeboden via de bestaande kanalen aan de doelgroep. Op dit moment wordt onderzocht of de pilot 'besparen vanuit huis' gestart kan worden in de regio Zuid-Kennemerland.

Scholen werken aan verduurzaming

Bij alle 76 locaties van schoolgebouwen ouder dan 10 jaar is een technische nulmeting uitgevoerd en een conceptrapport opgesteld. De locaties worden voorzien van een energielabel, daarnaast komen de thema's energie, technische kwaliteit, functionaliteit en binnenmilieu aan bod. Dit project is de basis voor een meerjarenplan voor de vernieuwing en verduurzaming van de schoolgebouwen de komende (tientallen) jaren. In mei is de renovatie afgerond van basisschool Cruquius die nu verduurzaamd en aardgasvrij is; Stichting Spaarnesant heeft met een voorbereidingskrediet van de gemeente een nieuw circulair en duurzaam schoolgebouw ontworpen voor de Wijde Wereld en het voorlopig ontwerp van de Wijde Wereld is in september door het college goedgekeurd. De bouw van een nieuwe gymzaal aan de Phoenixstraat is gestart. Deze is aardgasvrij en voorzien van een groen dak.

Zon op Bedrijfsdaken in de Waarderpolder

In samenwerking met Parkmanagement is in het voorjaar voor vier grote bedrijfsdaken SDE+ subsidie aangevraagd en beschikt om zonnepanelen te plaatsen. Ook dit najaar worden ondernemers met grote bedrijfsdaken ondersteund in het aanvragen van SDE++ subsidie. Er liggen nu in totaal ongeveer 15.500 zonnepanelen in de Waarderpolder.

Eerste resultaten detailhandelskans

De laatste 28 van de 100 duurzaamheidsscans voor de detailhandel zijn uitgevoerd. De ondernemers worden nog een jaar lang begeleid bij het nemen van duurzame maatregelen. De tussenrapportage laat zien dat ondanks de coronacrisis, door 30 ondernemers voor ruim € 42.000 aan duurzame maatregelen is besteed. Dit levert een CO₂-reductie op van 50,6 ton per jaar. Begin 2021 is het eindresultaat bekend.

Haarlemmers maken gebruik van de financieringsconstructies voor verduurzaming woning

De gemeentelijke subsidieregeling Haarlem Aardgasvrij heeft inmiddels 120 particuliere woningeigenaren ondersteund bij het aardgasvrij maken van hun woning. Steeds meer Haarlemmers maken ook gebruik van de Duurzaamheidslening. Het aantal afgesloten leningen is toegenomen met 81 en staat in nu totaal op 180.

3. Consequenties

Verschillende projecten hebben een andere voortgang gekend door de coronamaatregelen die sinds het voorjaar van 2020 gelden. In veel gevallen werden de communicatie-activiteiten, zoals bijeenkomsten en evenementen met partners uit de stad, uitgesteld of in een aangepaste vorm, *corona proof*, doorgegaan.

4. Vervolg

Halfjaarlijks wordt de gemeenteraad met een informatienota op de hoogte gesteld van de voortgang van het duurzaamheidsprogramma. De volgende informatienota verschijnt in het voorjaar van 2021. In voorgaande jaren maakte de duurzaamheidsmonitor onderdeel uit van de voorjaarsinformatienota. Op dit moment wordt onderzocht hoe de duurzaamheidsmonitor en de bijbehorende effectindicatoren geïntegreerd kunnen worden in de duurzaamheidsbegroting en online beschikbaar kunnen worden gesteld.

5. Bijlagen

n.v.t.